मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा

प्रस्तावना

कृषि विभागाच्या पुनर्ररचनेनुसार प्रत्येक जिल्हा स्तरावर मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा कार्यरत असून सदर प्रयोगशाळेत मृद सर्वेक्षण व मृद चाचणी म्हणजे शेतक-यांना त्यांचे शेतातील मृद नमुन्यांचे पृथःकरण करुन अन्न द्रव्यांचे प्रमाण शोधून काढणे व त्याचे आधारे निरनिराळया पिकांकरता खतांच्या शिफारशी देणे तसेच जमिनीत कांही विशेष दोष आढळून आल्यास ते शेतक-यांच्या नजरेस आणून त्यावर योग्य ती उपाय योजना सुचविणे. भरघोस उत्पादनासाठी जमिनीची सुपिकता टिकविणे अत्यंत महत्वाचे असते. पिकांच्या चांगल्या वाढीसाठी नत्र, स्फुरद व पालाश या प्रमुख अन्नघटकांची गरज असून ती बहुतांशाने रासायनिक खताव्दारे भागविली जाते. प्रमाणशिर खते न दिल्यास पिके चांगली येत नाहीत व अनावश्यक खर्च वाढतो . तथापी मातीची तपासणी केल्याने अन्न द्रव्याची नेमकी गरज कळू शकते. त्यामुळे खताच्या वापरात व खर्चात आर्थिकदृष्टया बचत होऊन उत्पादनात वाढ होते.

पात्र लाभार्थी शेतक-यांच्या शेतातील मातीचे नमुने तसेच ओलिताखाली येणा-या पाण्याचे नमुने उपलब्ध सुविधा या योजनेमध्ये खालील प्रमाणे शेतक-यांच्या शेतातील मातीच्या नमुन्यांची तपासणी केली जाते.

१. शेतक-यांचे नमुने :-

१,५२,००० (वार्षिक लक्ष्य) विनामुल्य तपासणी या नमुन्यांमध्ये प्रामुख्याने नत्र, स्फुरद व पालाश या प्रमुख पिकपोषक घटकांचा जमिनीत किती साठा आहे हे पाहिले जाते . त्याचबरोबर जमिनीतील विद्राव्य क्षार आणि जमिनीचा आम्ल विम्ल निर्देशांक यांची तपासणी केली जाते.

२. मृद सर्वेक्षण नमुने :-

१४,५०० (वार्षिक लक्ष्य) विनामुल्य तपासणी या नमुन्यांमध्ये जमिनीचा पोत, जमिनीची खोली, निच-याचे प्रमाण, जमिनीचा उख््रक्ष्क्रग़्उ'ख्छच्च््र क्ष्क़ज़्'ऊ आम्ल विम्ल निर्देशांक इ. घटकांची तपासणी केली जाते.

३. सुक्ष्म मुलद्रव्ये नमुने :-

१५५०० वार्षिक लक्ष्य (प्रति नमुना शुल्क रु.१००)सुक्ष्म मुलद्रव्ये तपासणीसाठी प्रती नमुना १०० प्रमाणे शुल्क आकारणी करुन मातीतील तांबे,लोह मंगल आणि जस्त या सुक्ष्म मुलद्रव्यांची तपासणी केली जाते. ही सुविधा पुणे, सांगली, परभणी, औरंगाबाद, नागपूर, अकोला, यवतमाळ, जळगांव व ठाणे येथील प्रयोगशाळेत उपलब्ध आहे.

४. पाणी नमुने :-

५००० वार्षिक लक्ष्य (प्रति नमुना शुल्क रु.७०) पाणी नमुन्यामध्ये पाण्याचा सामु विद्युतवाहकता कॅलशियम ,मॅग्नेशियम, सोडियम ,पालाश व कार्बोनेटस , बायकार्बोनेटस, क्लोराईडस, सल्फेल्ट आणि नायट्रेटचे पृथःकरण केलेस जाते.ही सुविधा राज्यातील सर्व जिल्हा प्रयोगशाळामध्ये उपलब्ध आहे.

५. मातीचे विशेष नमुने :-

५००० वार्षिक लक्ष्य (प्रति नमुना शुल्क रु.१३५) मातीच्या विशेष नमुन्यामध्ये मातीतील मुक्त चुना , सेद्रिय कर्ब , आर्द्रतेचे प्रमाण, कायिक गुणधर्म , जसे जाडवाळू, बारीक वाळू,पोयटा,चिकण आदीचे शेकडा प्रमाण काढले जाते. तसेच आम्ल विम्ल निर्देशांक, विद्युत वाहकता, कॅलशिएम मॅग्नेशिएम सोडियम पालाश व स्फुरद इ. घटकांकरिता पृथःकरण केले जाते. ही सुविधा राज्यातील सर्व जिल्हा प्रयोगशाळेमध्ये उपलब्ध आहे .

योजना राबविणारे अधिकारी :- जिल्हा मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी

राज्यात कार्यान्वित असलेल्या २९ जिल्हयातील मृद सर्वेक्षण व मृद चाचणी प्रयोगशाळेचे पत्ते खालील प्रमाणे

जिल्हा	प्रयोगशाळेचा पत्ता	दूरध्वनी क्रमांक
पुणे	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा पुणे.	
अहमदनगर	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, तालुका खरेदी विक्री महासंघ, दुसरा मजला मार्केट यार्ड. अहमदनगर. ४१४००१	०२४१/३५६५०२
सोलापूर	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, २२ रविवारपेठ, खन्ना चौक, सेवा योजन कार्यालया समोर सोलापूर ४१३००५	०२१७/६२३६८६
कोल्हापूर	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, व्दारा सौ. विजया गोपाळ बेंद्र ३३०/२ ब जवाहरनगर वाय पी पवार नगर जवळ कोल्हापूर ४१६०१२	०२३१/६९३९८३
सातारा	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, ६९ प्रतापगंजपेठ, प्रसाद बंगला ऐक्य प्रेसच्या मागे सातारा ४१५००२	व्दारा जिल्हा अकृअ ०२१६२/३४८९१
सांगली	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा ४३४ तांबोळी बिल्डिंग डॉ. आंबेडकर रोड सांगली ४१६४१६	०२३३/३७६५०३
ठाणे	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, वागळे इस्टेट, रोड नं १६ झेड लेन, ठाणे ४००६०४	०२२/५८२३३८९
रायगड	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा , तालुका बीज गुणन प्रक्षेत्र आवार गोकुळेश्वर मंदिर अलिबाग जि. रायगड	व्दारा जि.अकृअ ०२४१/२२०९४
रत्नागिरी	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा १२०७, झेनबाग पडवेश्वर कॉलनी उद्यमनगर रत्नागिरी ग््रढ्ढठ्ठध्ड्ढ; अधिकारी मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, सी ब्लॉक दुसरा मजला जिल्हा परिषद इमारत ओरोस बु.	व्दारा जि.अकृअ ०२३६२/२८७०८

औरंगाबाद	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा , औरंगाबाद , कृषि कर्मशाळा , औरंगाबाद	०२४०/३३२१५७
जालना	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, त्रिमुर्ती कॉम्प्लेक्स, अंबड रोड जालना	०२४८२/३०१२८
बीड	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा , आदर्शनगर एसटी स्टॅन्डच्या मागे बीड ४३११२२	व्दारा जि.अकृअ ०२४४२/२२६८६
लातूर	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, कृषि भवन मार्केट यार्ड लातूर ४१३ ५१२	०२३८२/४२२२३
परभणी	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा डॉ. पुरी बंगला कल्याणनगर बसमतरोड परभणी ४३१४०१	व्दारा जि अकृअ ०२४५२/२१४०९ व २०३५९
नांदेड	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा , साई चेंबसै पहिला मजला आनंदनगर नांदेड ४३१६०२	०२४६२ /४११५७
उस्मानाबाद	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, काकडे प्लॉट कांकडे बिल्डिंग उस्मानाबाद	व्दारा जि.अकृअ ०२४७२/२२२७६
नासिक	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा नासिक, रेश्मा मंजिल ६० फुटी रोड गजमाळाजवळ नासिक	०२५३/५९२९५८
धुळे	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी .मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा डॉ. पानट बंगला बडगुजर प्लॉट, पारोळा रोड धुळे ४२४००१	व्दारा जि.अकृअ ०२५६२/२०२०७
जळगांव	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा मेहरुन शिवार, श्रध्दा कॉलनी टेलिफोननगर जिल्हा पेठ जळगांव ४२५ ००२	०२५७/२६२००४
अमरावती	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा श्री. भाऊराव देखमुख बंगला सहकारनगर न्यु कॉटन मार्केट जवळ अमरावती ४४४६०४	०७२१/६७१३६७
अकोला	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, कैलासभवन दुर्गा चौक भागवत प्लॉट अकोला ४४४००१	०७२४/४३५९५७
बुलढाणा	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी, मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा एसटी स्टॅन्ड जवळ , गोपाळ हॉटेल शेजारी बुलढाणा ४४३००१	०७२६२/४२५३४
यवतमाळ	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा रुईकर ट्रस्ट बिल्डिंग प्रल्हाद जिनिंग फॅक्टरी गणपती मंदिराजवळ ,धामणगांव रोड यवतमाळ ४४५००१	विनंती कांडप केंद्र ०७२३२/४५२४७
नागपूर	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, कृषि महाविद्यालय आवार महाराज बाग नागपूर ४४००१०	०७१२/५२४२०९ आणि ५३४६५८

भंडारा	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा,जिल्हा परिषदेसमोर भंडारा ४४१९०४	०७१८४/५२३८९
वर्धा	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी वर्धा	व्दारा जिअकृअ ०७१५२/ ४३३७४ आणि ४३३२३
चंद्रपूर	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, व्दारा जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी चंद्रपूर	०७१७२/५११२६
गडचिरोली	मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी, अधिकारी ,मृद सर्वेक्षण मृद चाचणी प्रयोगशाळा, घर क्रमांक २६७, मेश्राम बिल्डिंग मेन रोड गडचिरोली ४४२६०५	व्दारा जिअकृअ ०७१३१/२२५९३